

Piktogramy, a nie słowa

Tekst: **DAWID KORZEKWA**

Transport publiczny w nowoczesnych ośrodkach miejskich ma strategiczne znaczenie. Wielkie nagromadzenie samochodów, kurcząca się liczba miejsc parkingowych, płatne strefy parkowania, a także coraz większa świadomość ekologiczna mieszkańców – te i inne czynniki powodują, że mieszkańcy miast częściej niż kiedyś wybierają autobusy, tramwaje czy metro zamiast swojego samochodu. W takich realiach duże znaczenie ma jakość publicznej komunikacji. Jakość owa ma różne aspekty. Najważniejszym jest niewątpliwie niezawodność i szybkość dotarcia z punktu A do punktu B. Ale o jakości transportu publicznego świadczy także jego dostępność w znaczeniu zrozumiałości zasad funkcjonowania. To ona sprawia, że pasażerowie, nawet niedoświadczeni, potrafią skutecznie skorzystać z usług komunikacji, nie odczuwając niepewności i dyskomfortu. Komunikowanie owych zasad rządzących transportem publicznym pasażerom odbywa się najskuteczniej przez piktogramy i to właśnie im poświęcony jest niniejszy tekst.

Przed wszystkim należy wyjaśnić, dlaczego w transporcie miejskim znacznie lepiej w komunikowaniu sprawdzają się piktogramy niż słowa. Ich niewątpliwą zaletą jest zwięzłość przekazu – przedstawienie graficzne na przykład oznakowania przycisku do otwierania drzwi przez pasażera będzie zdecydowanie bardziej skondensowane niż ujęcie tej informacji w słowa. Ważnym czynnikiem przemawiającym na korzyść piktogramów jest także ich uniwersalność – oderwanie od rzeczywistości językowej danego kraju. Trzeba bowiem pamiętać, że komunikacją publiczną poruszają się nie tylko mieszkańcy danego miasta, ale też turyści czy osoby przybywające do niego w celach zawodowych, dla których nawet najlepiej sformułowany komunikat w języku miejscowym może pozostać niezrozumiały, w przeciwieństwie do dobrze zaprojektowanego piktogramu. Dzięki tym dwóm zaletom – zwięzłości i uniwersalności przekazu – piktogramy w znacznie większym stopniu sprostają wymaganiom nowoczesnego klienta usług transportowych.

Rodzaje piktogramów

Podejmijmy próbę odpowiedzi na pytanie, jakie rodzaje piktogramów mają zastosowanie w trans-

porcie publicznym i do czego służą. Najbardziej oczywistą kategorią będą zapewne te, które pełnią funkcję oznakowania wewnątrz pojazdu, czyli na przykład informacje o zakazie palenia papierosów, spożywania napojów alkoholowych, oznaczenie miejsca dla osób niepełnosprawnych oraz dla pasażerów z małymi dziećmi, oznaczenie wyjścia ewakuacyjnego czy wspomnianego przycisku do otwierania drzwi.

Drugą kategorią będą oznaczenia znajdujące się na przystankach i szerzej – w miejskiej przestrzeni: oznakowanie samego przystanku, piktogramy znajdujące się na tablicach z rozkładem jazdy, na przykład informujące o tym, czy dany kurs jest wykonywany pojazdem niskopodłogowym, odróżnienie linii dziennych od nocnych, oznaczenie automatu biletowego i tym podobne.

Jako trzecią kategorię można uznać wszelkie przedstawienia graficzne występujące w różnych interfejsach użytkownika, zarówno w automatach biletowych, jak i w internetowych serwisach z rozkładami jazdy. Oczywiście w ramach każdej z tych kategorii znajdziemy innego rodzaju piktogramy, bo też inne są ich zasadnicze funkcje. Poniżej postaram się scha-

► Streszczenie

We współczesnych miejskich systemach transportu publicznego bardzo ważnym elementem, stanowiącym o ich jakości, jest skuteczne komunikowanie pasażerom zasad funkcjonowania usług transportowych. Tu zdecydowanie lepiej sprawdzają się znaki graficzne – piktogramy – niż komunikaty słowne. Liczy się bowiem zwięzłość przekazu oraz jego uniwersalność. W artykule przedstawiono zasady dobrze zaprojektowanych piktogramów w komunikacji publicznej (funkcjonalność ponad walorami artystycznymi), ich rodzaje i dobre przykłady projektowe z Londynu, Pragi i Budapesztu.

► **Słowa kluczowe:** design, piktogramy, informacja

► Summary

Pictographs, not words

An effective communication of the operation rules for transport services to passengers is a very important element of modern urban public transport systems, deciding about their quality. Graphical symbols – pictographs – work here much better than verbal messages. Because the message conciseness and its universality are features that matter. The paper presents principles of well-designed pictographs in the public transport (functionality before artistic values), their types and good design examples from London, Prague and Budapest.

► **Keywords:** design, pictographs, information

rakteryzować pewne wspólne zasady ich projektowania, które można odnieść do całej „projektowej” rzeczywistości komunikacji publicznej.

Piktogram dobrze zaprojektowany – czyli jaki?

Piktogramy obecne w przestrzeni transportu miejskiego nie funkcjonują w próżni, w oderwaniu

Piktogramy umieszczone są zarówno na zewnątrz, jak i wewnątrz pojazdów

od siebie nawzajem oraz od całego systemu komunikacji wizualnej danej marki transportowej. Naczelną zasadą, jaka powinna towarzyszyć projektantowi piktogramów, jest zatem zasada spójności. Pierwotna jest tu wizja całości systemu komunikacji, a wtórna – wizja poszczególnych jego

River craft*

River craft*

Taxi

Airport

Bus
(Print use only)

Coach*

Coach*

Car*

Car*

London Overground

Cycling*

Cycling*

Tram
(On signage only)

Tram
(Print use only)

Docklands Light Railway

Źródło: <http://content.tfl.gov.uk/tfl-pictogram-standard.pdf>

Źródło: www.czech-transport.com

elementów. Jest to istotne ze względu na łatwość powiązania przez odbiorcę piktogramów, które dostrzega w miejskiej przestrzeni (a jest ich w dużych ośrodkach niemało) z kontekstem transportu publicznego. Trzeba zatem zadbać o to, aby piktogramy te były powiązane projektowo z identyfikacją wizualną podmiotu realizującego usługę transportu na danym terenie. Elementem spajającym system piktogramów z systemem identyfikacji wizualnej operatora transportu może być na przykład dominująca kolorystyka.

Kolejną istotną zasadą projektowania piktogramów dla transportu jest ich zrozumiałość dla możliwie najszerszego kręgu odbiorców. Nie można projektować piktogramów w oderwaniu od powszechnie funkcjonujących systemów skojarzeń wizualnych. Nie o oryginalność tu bowiem chodzi, ale o funkcjonalność. Główna funkcja piktogramu to funkcja informacyj-

na. I ona musi dominować nad aspektem artystycznym, aby projekt spełniał swoje zadanie. Zrozumiałość przekazu to także użycie powszechnie w danym kręgu kulturowym występującej symboliki: na przykład piktogramy sygnalizujące zakaz wykonywania określonych czynności będą zawierały w sobie symbol przekreślenia – ukośną linię biegnącą po przekątnej obrazu.

Trzecią cechą dobrze zaprojektowanej ikony jest maksymalne uproszczenie. Aby zachować czytelność i łatwość odbioru, projektant musi ograniczyć elementy obrazu do tych absolutnie niezbędnych, zatrzymując się na poziomie ogólności i nie przedstawiając szczegółów. Zbyt duża szczegółowość pozbawi piktogram jasności przekazu, sprawi, że nie będzie on odbierany tak jak powinien być – poprzez szybki rzut oka odbiorcy – i odwróci uwagę od informacji, której nośnikiem jest dana ikona.

Mając na uwadze prostotę, zwięzłość i zrozumiałość przekazu, nie można jednakże całkowicie zapomnieć o atrakcyjności projektu, jakim jest zestaw piktogramów. Nowoczesny mieszkaniec miasta ma w dniu dzisiejszym znacznie większą świadomość estetyczną niż jeszcze kilka lat temu, co wiąże się z coraz wyższym poziomem ogólnego rozwoju społeczeństwa. Odbiorca oczekuje dobrego projektu, zatem podejmując się zadania stworzenia skutecznego systemu ikon, nie można o tym oczekiwaniu zapomnieć, w trosce przede wszystkim o wizerunek marki transportowej. Jak zatem może wyglądać dobrze zaprojektowany i atrakcyjny system piktogramów? Przyjrzyjmy się kilku funkcjonującym na świecie udanym realizacjom.

Dobre praktyki

Świetnym przykładem będzie system piktogramów funkcjonujących w transporcie publicznym w Londynie. Tamtejszy operator transportu publicznego Transport for London, aby zachować spójność komunikacji, opracował dokument *Transport for London – pictogram standard*, zawierający szczegółowe wytyczne co do stosowania określonych znaków i ikon. W ten sposób zadbano o to, aby oznaczenia powiązane z transportem znajdujące się w miejskiej przestrzeni zawsze były realizowane w ten sam sposób, co znacznie ułatwia użytkownikom transportu sprawne korzystanie z autobusów, metra, kolei naziemnej i innych środków transportu dostępnych w metropolii. Piktogramy stosowane w Londynie są maksymalnie uproszczone, ale zawierające dyskretne elementy spójnego stylu i kontekstu skojarzeniowego charakterystycznego dla tego miasta, na przykład piktogram „autobus” ma oczywiście kształt słynnego *double-deckera*, a piktogram „taksówka” – charakterystyczną linię typową dla taksówek, które jeżdżą po brytyjskiej stolicy. Piktogram oznaczający stację metra znany jest nawet tym, którzy przybywają do Londynu po raz pierwszy, co świadczy z jednej strony o jakości projektu, a z drugiej o konsekwencji jego stosowania.

Kolejny przykład dobrych praktyk, przede wszystkim w zakresie maksymalnego uproszczenia przekazu, możemy odnaleźć w Pradze. Skupiający informacje o transporcie w całych Czechach serwis www.czech-transport.com zawiera czytelne mapy poszczególnych środków transportu, na których znajdziemy ten sam zestaw symboli, które zastosowano również w przestrzeni miejskiej. Dzięki temu zachowano spójność przekazu, która ułatwia użytkownikowi, nawet niezorientowanemu, sprawne poruszanie się po czeskiej stolicy.

Dobry dizajn w transporcie miejskim można zaobserwować również w Budapeszcie.

Ikony oznaczające poszczególne środki transportu są w dużym stopniu zrozumiałe, nawet bez umieszczonych pod nimi podpisów. Komunikują samym obrazem. Twórca operował tu również kolorem – każdy ze środków transportu ma przypisaną określoną barwę, co ułatwia na przykład zlokalizowanie właściwego przystanku w przestrzeni miejskiej.

Źródło: <http://www.travelguidebudapest.com/public-transportation/>

Źródło: <http://www.travelguidebudapest.com/public-transportation/>

W sposób łatwy w odbiorze, a przy tym atrakcyjny, oznaczono w Budapeszcie także dzienne i nocne rozkłady jazdy:

Na podstawie powyższych przykładów można stwierdzić, że dobry dizajn w komunikacji publicznej staje się coraz powszechniejszy – jest czymś istotnym w miastach mających ambicje sprostania wymaganiom nowoczesnych pasażerów – zarówno mieszkańców, jak i turystów. Nie jest postrzegany jedynie jako dodatek do właściwej funkcji transportu publicznego, ale jako jej istotny element.

Podsumowanie

Dobry dizajn jest równie ważny w transporcie, jak w pozostałych obszarach publicznej rzeczywistości. Można by nawet pokusić się o stwierdzenie, że tutaj ma on poniekąd znaczenie strategiczne – komunikuje informacje, których skuteczne rozkodowanie przez odbiorcę wpływa na zrealizowanie przez niego komunikacyjnego zamiaru – mówiąc wprost: dotarcie do zaplanowanego celu podróży. Czytelność komunikacji, realizowana w dużej mierze przez uniwersalny język znaków, wpływa więc w prostej linii na skuteczność samej usługi transportu publicznego. Warto zatem zadbać o jakość w projektowaniu piktogramów, tak aby maksymalnie ułatwiały użytkownikom korzystanie z komunikacji publicznej. Zyska na tym nie tylko wizerunek przedsiębiorstwa komunikacyjnego, ale i całościowa ocena jakości usługi przez jej użytkownika. Piktogramy to współczesny język przestrzeni, który pomaga odnaleźć się w niej użytkownikom. Zadbajmy o to, aby był on czytelny, przyjazny i atrakcyjny. ■

Dr hab. Dawid Korzekwa | profesor Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach

Źródła

1. E. Gonzalez-Miranda, T. Quindos, *Projektowanie ikon i piktogramów*, przeł. A. Świdarska, 2016.
2. <http://content.tfl.gov.uk/tfl-pictogram-standard.pdf>.
3. www.czech-transport.com.
4. <http://www.travelguidebudapest.com/public-transportation/>.